

KS. DOMINIK ZAMIATAŁA CMF – WARSZAWA

**INSTRUKCJE
MINISTERSTWA BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO
Z 5 i 18 SIERPNIĄ 1949 ROKU W SPRAWIE EGZEKWOWANIA
DEKRETÓW RZĄDOWYCH**

Rok 1949 w dziejach powojennej Polski był początkiem zintensyfikowanej walki władzy komunistycznej z Kościołem katolickim. Wytyczne do tego ataku dał, odbyty pod koniec 1948 r., kongres zjednoczeniowy partii komunistycznej, która w porozumieniu z Moskwą i za jej zgodą określała kierunki działań państwa wobec Kościoła. Następnie z polecenia partii sejm uchwałił odpowiednie ustawy, a rząd wydawał dekrety mające na celu osłabienie Kościoła i podporządkowanie go państwu oraz uczynienie z niego bezwolnego narzędzia polityki sowieckiej. Kościół za swobodne sprawowanie kultu miał się stać jednym z wydziałów partii, rządu i organów bezpieczeństwa. W pierwszych latach po wojnie w Biurze Politycznym akcją antykościelną kierował Franciszek Mazur. Ze strony rządu sprawami kościelnymi zajmowało się Ministerstwo Administracji Publicznej, którym od 1947 r. kierował Antoni Wolski-Piwowarczyk. Jak twierdził Józef Światło, osoby działające na tym odcinku musiały mieć całkowite zaufanie Moskwy, a ściślej biorąc naczelnych władz NKWD¹. Dlatego te stanowiska gen. NKWD Iwan Sierow – główny autor reżimowego planu walki z Kościołem katolickim w Polsce – obsadzał ludźmi całkowicie sobie oddanymi. Pierwszym krokiem kampanii antykościelnej była próba zastraszenia polskich biskupów. W marcu 1949 r. min. A. Wolski, z polecenia partii, złożył na ręce sekretarza Episkopatu, bpa Zygmunta Choromańskiego, oświadczenie rządowe, w którym zaatakowano hierarchię kościelną, oskarżając ją o działalność antypaństwową, sianie paniki o rzekomym zagrożeniu religii, popieranie podziemia zbrojnego oraz rewizjonistycznych poglą-

¹ Z. Błażyński, *Mówi Józef Światło. Za kulisami bezpieki i partii 1940-1955*, Londyn 1986, s.174-175

dów na temat „Ziem Odzyskanych”. Obarczono biskupów winą za złe stosunki państwa z Kościołem². Jednocześnie, przy pomocy prasy oraz wieców w zakładach pracy, wszczęto szeroko zakrojoną kampanię propagandową, mającą na celu podważenie autorytetu duchowieństwa. Aleksander Zawadzki, na naradzie redaktorów prasowych odbytej w tym samym miesiącu, nawiązując do oświadczenia rządowego, zapowiedział uderzenie państwa przeciwko – jak to określił – „niezliczonym organizacjom klerykalnym”, powoływaniu wciąż nowych organizacji klerykalnych oraz przeciw „nowym wymyślnym formom działania kleru”, które oddziałują na biernych, rozbudzając fanatyzm religijny. Jednocześnie zachęcał ośrodki prasowe, by opracowały na swój użytek wykaz wszystkich organizacji i form klerykalnego działania oraz aby przeniękały do tych instytucji „głęboko i bardziej wścibsko”³. Władze komunistyczne zdawały sobie dobrze sprawę z tego, że aby osłabić Kościół, należy uderzyć w stan jego posiadania oraz zredukować zakres uprawnień w różnych dziedzinach życia (np. szkoły, szpitale, organizacje masowe, prasa, kult publiczny), a następnie dostosować nowy stan do – ich zdaniem – właściwych rozmiarów, odpowiadających układowi sił w nowej sytuacji politycznej kraju. Mówił o tym Jakub Berman podczas majowego spotkania z redaktorami i dziennikarzami: „trzeba zadawać sobie sprawę, że cała nasza walka z przerostami wpływów kościoła, o obcięcie tych przerostów, o właściwe ustawienie Kościoła, o odcięcie kościoła od polityki, jest w ostatecznym rachunku walką o duszę ludzi wierzących (...) o świadomość ludzi wierzących, którzy stanowią dziś przeważającą większość ludzi w Polsce. (...) Powinniśmy walczyć o obezwładnienie żądań politycznych w masowych organizacjach katolickich. To trzeba wszystko robić z całą bezwzględnością i ostrością. I co więcej, będziemy kontynuowali akcję obcinania przerostów w stanie posiadania kleru”⁴. To podjęcie przez komunistów bezwzględnej i ostrej walki nastąpiło już lipcu 1949 r. 23 lipca Sekretariat KC PZPR przyjął projekt planu akcji antyklerykalnej Hilarego Minca i J. Bermana połączony z wielką akcją propagandową. Wpłynęły na to dwa wydarzenia, a mianowicie: wydanie przez Święte Oficjum Stolicy Apostolskiej (1 VII) dekretu grożącego ekskomuniką katolikom, którzy należą lub współpracują z partią komunistyczną oraz cud lubelski (3 VII), który spowodował wzrost religijności na masową skalę. Reżim komunistyczny rozkreślił tzw. walkę klasową, w której Kościół katolicki w Polsce zaliczał do „najbardziej groźnego i nieprzejednanego wroga klasowego”. Aktywiści partyjni po raz kolejny organizowali masówki i wiece, na których potępiano papieża i polskich biskupów. Ostateczną odpowiedzią polskich władz było wydanie 5 sierpnia dekretu o wolności sumienia i wyznania. Formalnie zapewniał on wolność religijną, w rzeczywistości jednak ograniczał swobody działania Kościoła. Wprowadzał nowe rodzaje sankcji karnych utrudniające dzia-

² P. Raina, *Kościół w PRL. Dokumenty*, t.1 1945-1959, Poznań 1994, s.142-143

³ AAN KC PZPR, sygn. 237/XIX/1, k.51-61

⁴ AAN KC PZPR, sygn. 237/XIX/1, k.98-107

łałość religijną. Między innymi wprowadzono kary nie tylko za dokonanie i usiłowanie, ale także za przygotowanie do nadużycia wolności sumienia i wyznania. W ślad za tym poszedł, wydany jeszcze tego samego dnia, dekret „o zmianie niektórych przepisów prawa o stowarzyszeniach”⁵. Uderzał on w związki i stowarzyszenia religijne, zarówno posiadające osobowość prawną jak i jej pozbawione. Podporządkowywał je przepisom prawnym, jakie obowiązywały działające stowarzyszenia świeckie. Miały być odtąd zarejestrowane ze wszystkimi instytucjami i zakładami opiekuńczymi, leczniczymi i gospodarczymi oraz spisami majątku ruchomego, pod groźbą rozwiązania i konfiskaty majątku. Kolejny dekret z 18 sierpnia „o zmianie niektórych przepisów o zgromadzeniach” stwarzał kolejne bariery do publicznego manifestowania wiary i uczuć religijnych ludzi wierzących, przez uzależnienie wszystkich procesji - z wyjątkiem procesji Bożego Ciała - od zezwolenia władz administracyjnych. Nowe dekryty umożliwiły władzom państwowym roztoczenie ściślejszej i stałej kontroli nad działalnością wszystkich stowarzyszeń i związków religijnych, zarówno pod względem ideologicznym jak i organizacyjnym. Wprowadzały też kontrolę i jawną ingerencję czynników państwowych w wewnętrzne życie Kościoła. W tej sytuacji biskupi, uznając te posunięcia władz komunistycznych za bezprawne, 3 listopada, dzień przed upływem trzymiesięcznego terminu na rejestrację, zawiesili działalność organizacji i stowarzyszeń katolickich. Był to ich kres działalności w Polsce. Specyficzną i główną rolę w tych wszystkich poczynaniach reżimu komunistycznego w walce z Kościołem spełniał aparat bezpieczeństwa, zwłaszcza departament V MBP kierowany przez Julię Brystygier. Był on podstawowym instrumentem terroru politycznego i fizycznego wobec duchowieństwa i wiernych Kościoła. Plan jego działań był ustalany na posiedzeniach Biura Politycznego. Inwigilował duchowieństwo i przesłuchiwał za wrogie wystąpienia na ambonie, sporządzał dokumentację majątku kościelnego, a także listy duchowieństwa wrogiego i uległego wobec władzy, celem rozpoznania i rozpracowania jego działalności. W momencie zaostrzenia kursu wobec Kościoła, zakres i metody jego pracy zostały rozszerzone, przy jednoczesnej rozbudowie departamentu V. Drogą nacisku i zastraszania ograniczano uroczystości religijne. Zmuszano księży do nieodczytywania z ambony listów biskupów. Podejmowano coraz częściej próby skłócania duchowieństwa i nastawiania go negatywnie do hierarchii, a zwłaszcza do papieża Piusa XII. Tam gdzie napotymano na trudności, stosowano kombinacje operacyjne. Z polecenia partii organizowano wiece i masówki potępiające Watykan i Episkopat polski, na które ściągano ludność, aby wytworzyć w społeczeństwie niezadowolenie z politycznej agitacji w kościołach i nadużywania religii do celów politycznych. Czyniono to w sposób przemyślny, unikając jawnych prowokacji. Minister S. Radkiewicz, na jednej z narad aktywu kierowniczego MBP, ostrze-

⁵ AAN KC PZPR, sygn. 237/V/162, k. 37-41

gał: „To jest najpotężniejsza siła w Polsce, z którą my ześmy się nie zmierzyli. Przed nami stoi trudne zadanie. (...) Mamy bowiem do czynienia z przeciwnikiem najbardziej wyrafinowanym, najlepiej umiejącym się posługiwać podstępem i tym wszystkim co się łączy z pojęciem jezuici”⁶. On też wytyczył, w porozumieniu z B. Bierutem, plan działań UB, mający na celu osłabienie pozycji Kościoła w Polsce – „zdemaskowanie podziemnej, reakcyjnej roboty części duchowieństwa oraz rozwarstwienie i rozbicie istniejącego jego monolitu”. Chodziło mu przede wszystkim o kompromitację Kościoła i rozbicie duchowieństwa⁷. Neutralizacja kleru stała się celem pracy Urzędów Bezpieczeństwa. Druga połowa 1949 r. przyniosła dalszą eskalację walki i represji UB wobec Kościoła, a co za tym idzie wzrost jego uprawnień. Obok organizowanych kolejnych wieców i masówek potępiających decyzję Stolicy Apostolskiej z lipca tego roku, powiatowe i wojewódzkie urzędy bezpieczeństwa zaczęły gromadzić dokładne informacje o wszystkich księżach. W zakładanych imiennych teczkach obserwacyjno-agencyjnych, zbierano wiadomości o ich planach, zamiarach i stosunkach wewnętrznych. Również dla wszystkich parafii, dekanatów, kurii biskupich i miejsc pielgrzymkowych zakładano tecki obiektowe, w których gromadzono materiały dotyczące wrogiej działalności duchowieństwa i aktywnych katolików świeckich. Szczególny nacisk w tym rozpracowywaniu położono na ustalenie kontaktów osób duchownych z urzędnikami administracji samorządowej i państwowej. Rozszerzenie zakresu uprawnień w posunięciach antykościelnych UB nastąpiło po wydaniu przez władze państwowe wyżej wspomnianych dekrétów z 5 i 18 sierpnia 1949 r. Urzędy bezpieczeństwa stały się dla poszczególnych szczebli władzy państwowej, czy samorządowej organem opiniodawczym. W praktyce jednak od niego było uzależnione wydawanie zgody na działalność organizacji kościelnych i kult publiczny.

* * *

Prezentowane poniżej trzy dokumenty są ściśle tajnymi instrukcjami, jakie Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego wydało dla wszystkich placówek UB w związku z dekrétami rządu z sierpnia 1949 roku, określając dokładnie ich zadania w sprawie stosowania przepisów powyższych dekrétów. Podpisała je Julia Brystygier, dyrektor departamentu V MBP. Pierwsza Instrukcja (nr 30 z 1 września 1949 r.) odnosi się do dekrétu „o zmianie ustawy o stowarzyszeniach” z 5 sierpnia tego roku. Drugi dokument, z 4 listopada 1949 roku, jest odpowiedzią na decyzję Episkopatu o rozwiązaniu stowarzyszeń katolickich w Polsce, z wyjątkiem zakonów i organizacji charytatywnych (Caritas, Stowarzyszeń wincentyńskich). Trzecia instrukcja MBP z 6 grudnia omawia postępowanie urzędów bezpieczeństwa wobec zgromadzeń publicznych, organizacji, stowarzyszeń i związków religijnych. Sądzę, że materiały te warte

⁶ H. Dominiczak, *Organy bezpieczeństwa PRL 1944-1990*, Warszawa 1997, s.99.

⁷ Tamże, s. 101.

są publikacji, gdyż dotychczas nie doczekały się szczegółowego omówienia w literaturze naukowej. Podstawą edycji są egzemplarze przechowywane w Archiwum UOP w Warszawie, sygn. 22/3.

1

Ministerstwo
Warszawa, dnia 1 września 1949 r.
Bezpieczeństwa Publicznego

Departament V
ŚCIŚLE TAJNE

F. – 310/49

INSTRUKCJA Nr 30

Dekretem z dnia 5 sierpnia 1949 r. Dz. U. z dn. 6 sierpnia 1949 r. Nr 45 poz. 334/335 znowelizowano ustawę o stowarzyszeniach.

Artykuł 2-gi wspomnianego Dekretu likwiduje dotychczasowy stan prawny, w którym zakony i kongregacje duchowne i inne zrzeszenia, mające na celu wykonywanie kultu religijnego nie podlegały prawu o Stowarzyszeniach, mogły więc działać legalnie bez rejestracji i zezwolenia władz administracyjnych.

Korzystając z wyjątkowej sytuacji stworzonej przez obowiązującą dotychczas Ustawę o Stowarzyszeniach wszystkie zakony, organizacje tego typu jako Sodaliczka Mariańska, bractwa, kółka różańcowe i sekty religijne nie były nigdzie zalegalizowane i nie były podporządkowane żadnym przepisom prawnym.

Dotychczasowy stan prawny stwarzał szerokie możliwości elementom reakcyjnym i szpiegowskim działającym pod przykrywką organizacji, stowarzyszeń klerykalnych i sekt religijnych.

Tworzenie organizacji klerykalnych nie wymagało żadnego zezwolenia władz. W wielu wypadkach elementy wrogie wykorzystując ten przywilej, tworzyły pod płaszczykiem stowarzyszeń religijnych wrogie organizacje o charakterze politycznym.

Zakony i sekty religijne nie będąc poddane żadnej kontroli władz administracyjnych, wykorzystywały instytucje religijne dla szpiegowskiej i dywersyjnej roboty przeciw państwu.

Nowy Dekret gwarantując ludziom wierzącym pełną swobodę zrzeszania się w związkach mających na celu wykonywanie kultu religijnego, likwiduje

wyjatkową i uprzywilejowaną sytuację stowarzyszeń klerykalnych, podporządkowując je tym samym przepisom prawnym jakie obowiązują inne stowarzyszenia świeckie działające w kraju.

Nowy Dekret umożliwia władzom państwowym roztoczenie ściślejszej i stałej kontroli nad działalnością wszystkich istniejących stowarzyszeń i związków religijnych, zarówno pod względem organizacyjnym jak i ideologicznym.

Umożliwia likwidację stowarzyszeń prowadzących wrogą działalność niezgodną z interesami państwa.

Ułatwia znacznie Organom Bezpieczeństwa rozpoznanie tych organizacji zwiększając tym samym możliwości operacyjne.

Z wejściem w życie w/w Dekretu Organa Bezpieczeństwa muszą zwiększyć znacznie swoje wysiłki i aktywność w rozpracowaniu katolickich organizacji masowych.

Szczególnie ważnym z punktu widzenia operacyjnego w opracowaniu stowarzyszeń jest okres 90 dni tak jak od 5 sierpnia do 3 listopada.

W okresie tym w myśl Dekretu wszystkie stowarzyszenia i związki, które nie podlegały dotychczas przepisom prawnym o stowarzyszeniach a więc wszystkie zakony, organizacje kościelne i religijne, wszystkie wyznania, kościoły, sekty dotychczas nie uznane przez państwo muszą złożyć podanie o legalizację wg obowiązujących przepisów prawa o stowarzyszeniach, w myśl rozporządzenia Ministra Administracji Publicznej i zarządzeń władz administracji ogólnej.

W przeciwnym razie organizacje te zostaną rozwiązane.

Do zadań Organów Bezpieczeństwa w tym okresie należy:

a) Rozpoznać dokładnie organizacje kościelne katolickie dla uzyskania danych umożliwiających operacyjne ich rozpracowanie tzn. ujawnienie ich działalności gospodarczej, ich źródeł finansowych, dochodów.

b) Nie dopuścić do zalegalizowania i istnienia organizacji znanych z dotychczasowej szczególnie wrogiej działalności.

c) Wyeliminować z zarządów organizacji i stowarzyszeń dopuszczonych do działalności elementy szczególnie wrogie i niebezpieczne, które skryły się w tych organizacjach i pod pretekstem wykonywania kultu religijnego usiłują uprawiać względnie uprawiają wrogą antypaństwową działalność.

UWAGI OGÓLNE dotyczące legalizacji stowarzyszeń

Istnieją dwa typy organizacji, stowarzyszeń.

a) Organizacje, stowarzyszenia zarejestrowane, posiadające osobowość prawną. Są to organizacje, które są lub mogą być zakładane przez minimum 15 obywateli. Muszą one posiadać statut na podstawie którego działają, a który winien być opracowany zgodnie z wytycznymi, zawartymi w prawie o stowarzyszeniach (art. 19).

Stowarzyszenia te mają prawo korzystać z ofiarności publicznej, z subwencji publicznych, mają więc prawo prowadzić gospodarkę własną, posiadać majątek, zawierać transakcje handlowe, procesować się w sądach. Posiadają osobowość prawną.

Stowarzyszenia te o ile mają zaznaczone to w swoim statucie, mogą łączyć się w związki, zakładać oddziały.

Takimi organizacjami są:

Rady parafialne,

„Caritas”,

K.S.M. [Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży]

Stowarzyszenie św. Zyty,

Stowarzyszenie św. Trójcy,

Zw. Ewang. Młodzieży Polskiej itp.

Do tego typu stowarzyszeń, należą wszystkie wyznania prawnie uznane.

b) Stowarzyszenia zwykłe nie zarejestrowane.

Są to stowarzyszenia nie posiadające osobowości prawnej. One nie mają prawa korzystać z ofiarności lub subwencji publicznej nie mogą posiadać majątku własnego, przeprowadzać operacji finansowych czy handlowych, występować w sądach. Nie są zdolne do działań prawnych. Stowarzyszeniom tym nie wolno łączyć się w związki, tworzyć central wojewódzkich, czy krajowych.

Takimi stowarzyszeniami są:

Sodaliczka Mariańska

Krucjata Eucharystyczna

Koło Ministrantów

Bractwa religijne jak:

Żywy Różaniec

Trzecie zakony itp.

Może zająć wypadek, że jedno ze stowarzyszeń wymienionych powyżej w pkt. b, będzie chciało zarejestrować się, a tym samym uzyskać osobowość prawną.

Zarówno stowarzyszenia zarejestrowane, jak i zwykłe w myśl Dekretu, składać muszą podania w ciągu 90 dni od dnia jego ogłoszenia poprzez właściwe starostwa powiatowe do Urzędu Wojewódzkiego, lub do Zarządu Miejskiego w miastach wydzielonych.

Zakony i kongregacje zakonne, które w myśl Dekretu i prawa o stowarzyszeniach z dnia 5.08.49 r. są takim samym zrzeszeniem czy stowarzyszeniem jak inne, muszą składać podanie o rejestrację do M.A.P. przez terenowy Urząd Wojewódzki.

Obowiązkowi rejestracji podlegają wszystkie zakony jawne, a także skryte działające w Polsce.

Związki religijne, wyznania (kościół) prawnie nie uznane dotychczas, składają pisemne podania o zarejestrowanie do Min. Adm. Publ. poprzez właściwy Urząd Wojewódzki.

Do nich należą:

1. Zjednoczony Kościół Ewangeliczny,
2. Zjednoczenie Kościołów Chrystusowych Wyznania Ewangelicznego,
3. Zjednoczenie Wolnych Badaczy Pisma Świętego,
4. Kościół Braci Polskich Unitarian,
5. Stowarzyszenie Świeckiego Ruchu Misyjnego „Epifania”,
6. Kościół Chrześcijan Wiary Ewangelicznej,
7. Zrzeszenie Religijne Chrystian Science,
8. Polski Kościół Zjednoczony Ewangelicznych Chrześcijan Dnia Siódmego,
9. Zrzeszenie Religijne Świadców Jehowy,
10. Stowarzyszenie Zborów Badaczy Pisma Świętego.

Zrzeszenia, stowarzyszenia i związki ubiegające się o legalizację jako zarejestrowane, winny złożyć w Referacie Społeczno-Politycznym Starostwa następujące dokumenty:

1. 4 egz. Statutu,
2. formularz Nr 1 wypełniony,
3. Kwestionariusze personalne wypełnione własnoręcznie przez wszystkich członków kierownictwa stowarzyszenia.

Stowarzyszenia zwykle w odróżnieniu od stowarzyszeń zarejestrowanych nie załączają statutu.

TOK POSTĘPOWANIA W SPRAWIE LEGALIZACJI

Zgodnie z załączoną instrukcją M.A.P. referaty polityczno-społeczne w powiatach i wydziały odpowiednie w woj. urzędach po otrzymaniu podania w terminie trzech dni prześlą do Urzędu Bezp.:

2 egz. Statutu

2 egz. Formularza Nr 1

wszystkie egzemplarze kwestionariusza personalnego do zwrotu.

W sprawach organizacji działających na terenie miasta wojewódzkiego i w sprawach central wojewódzkich Wydziały V-te WUBP kontaktują się bezpośrednio z Naczelnikiem Wydziału Społ. Polit., a nie z Zarządami Miejskimi, do których będą podania o rejestracji wpływały:

a) PUBP sporządzają na formularzach odpisy kwestionariuszy personalnych w 3-ch egzemplarzach zwracając do Starostwa oryginał kwestionariusza.

b) Sprawdzają w materiałach operacyjnych Urzędu czy są i jakie dane i materiały o członkach zarządu lub kierownictwa.

c) Ustalają dane o organizacji potrzebne do wypełnienia formularza Nr 2.

d) Na podstawie posiadanych i zebranych materiałów PUBP wypełnia formularz Nr 2.

e) W terminie 10 dni od daty zgłoszenia PUBP wysła do Naczelnika Wydziału V-go materiały w sprawie zgłaszającego się Stowarzyszenia zawierające:

- 2 egzemplarze formularza Nr 2 wypełnionego przez PUBP,
- 2 egzemplarze formularza Nr 2a wypełnionego przez PUBP,
- 1 egzemplarz formularza Nr 1,
- 1 egzemplarz statutu.

Wydział V-ty Woj. Urz. Bezp. Publ. po otrzymaniu sprawy z PUBP lub z Wydziału Społ.-Pol. Odnośnie organizacji działających na terenie miasta wojewódzkiego i central wojewódzkich przeprowadza następujące czynności:

a) Ustala dotychczasowy stan formalno-prawny zgłaszających się organizacji (czy organizacja dotychczas działa jako stowarzyszenie zwykłe, czy zarejestrowane).

b) Sprawdza w Wydziale jak i w kartotece WUBP, czy i jakie materiały obciążające posiada na zgłoszonych członków Kierownictwa, zarządu organizacji czy stowarzyszenia, jakimi rozporządza materiałami odnośnie dotychczasowej działalności tej organizacji.

c) Sprawdza czy organizacja zgłaszająca się zastosowała się do obowiązujących przepisów w tym względzie (sprawdza sposób i jakość wypełnienia formularzy, czy Statut załączony odpowiada wymogom prawa o stowarzyszeniach).

d) Na podstawie posiadanych i zebranych materiałów wypełnia odpowiednie punkty formularza Nr 2.

e) W terminie najpóźniej 18-dni od daty zgłoszenia Wydział V-ty WUBP wysła do Dep. V do decyzji. Sprawa winna zawierać:

- 1. 1 egz. Statutu organizacji
- 2. 1 „ formularza Nr 1
- 3. 1 „ formularza Nr 2
- 4. 1 „ formularza Nr 2a

W początkowym okresie akcji aż do odwołania MBP zatwierdza każdorazowo decyzję Szefa WUBP w sprawie legalizacji stowarzyszeń.

Wydział V-ty po uzyskaniu decyzji Dep. V-go najpóźniej do dnia 25 od daty złożenia podania prześle pisemną odpowiedź do Wydz. Społ. - Pol.

Pisemną odpowiedź do Wydz. Społ. - Pol. Podpisuje Szef WUBP.

Wydział V-ty winien powiadomić natychmiast PUBP o decyzji odnośnie Stowarzyszeń, które zgłosiły się do Starostw i które działają na terenie danego powiatu.

RADY PARAFIALNE

Rada parafialna legalizuje się tak jak i wszystkie inne organizacje.

Decyzja o legalizacji rad parafialnych powzięta przez WUBP nie wymaga zatwierdzenia przez MBP.

Akta spraw rad parafialnych nie będą wysyłane do MBP.

ZAKONY - KONGREGACJE - SEKTY

O legalizacji zakonów, kongregacji i sekt religijnych będzie decydować M.A.P., na podstawie odpowiedniej opinii MBP.

W związku z tym akta spraw zakonów i sekt nie będą przekazywane przez Wydz. Społ. - Pol. Woj. Urz. Do PUBP i WUBP, lecz będą w całości przekazywane do M.A.P.

WSKAZÓWKI ORGANIZACYJNE

1. Do dnia 15 września 1949 r. Szefowie WUBP przeprowadzą z Szefem PUBP i Kier. V-tych Referatów PUBP specjalne odprawy instrukcyjne w związku z wejściem w życie Dekretu z dn. 5.8. 49 r.

2. Do dnia 5 września 1949 r. należy w PUBP i w V-tych Wydziałach WUBP utworzyć specjalne grupy składające się z 3-ch pracowników operacyjnych, którzy będą zajmowali się sprawą legalizacji Stowarzyszeń.

3. Należy ściśle przestrzegać 4-tygodniowego terminu, przewidzianego przez ustawę.

Ustawa przewiduje bowiem, że w wypadku, gdy Stowarzyszenie zwykle nie otrzyma odpowiedzi na złożone podanie w ciągu 4-ch tygodni ma prawo rozpocząć legalną działalność.

4. Instrukcję niniejszą należy przesłać niezwłocznie do PUBP.

Do każdej instrukcji przesłanej do powiatów należy załączyć po jednym egzemplarzu załączników Nr 1, 2, 3, sześć egzemplarzy formularza Nr 2 i 42 egzemplarze formularza Nr 2a.

DYREKTOR DEPARTAMENTU V MBP
BRYSTIGER

Za zgodność
Naczelnik Sekretariatu
Departamentu V M.B.P.
podpis nieczytelny, pieczęć trójkątna

Załączniki:

1. Instrukcja wewnętrzna MBP dla Wydz. Społ. – Pol. egz.....
2. Formularz Nr 1 egz.....
3. Kwestionariusz personalny egz. Nr.....
4. Formularz Nr 2 egz....
5. Formularz Nr 2a egz....

Uwagi:

W najbliższym dniach prześlemy dodatkową ilość formularzy Nr 2 i 2a

Ustawę o Stowarzyszeniach przesłano Pismem okólnym Nr 12/49 W – 52 i P – 31 wszystkim WUBP i PUBP.

Dekret z dn. 5 VIII.49 r. i rozporządzenie wykonawcze z dn. 6.VIII.49 r. są zawarte w Dzienniku Ustaw Nr 45 i 47

2

DO SZEFA WOJEWÓDZKIEGO URZĘDU

Warszawa, dn. 14.11.1949 r.

BEZPIECZEŃSTWA PUBLICZNEGO

w.....

INSTRUKCJA nr 36

W dniu 4 listopada 1949 r. Episkopat powziął decyzję w sprawie taktyki jaką kler winien stosować w związku z nowelizacją Ustawy o Stowarzyszeniach. Wydano specjalny okólnik w tej sprawie do wszystkich księży. Postanowiono rejestrować zakony, organizacje charytatywne („Caritas”, Stowarzyszenia św. Wincentego a Paulo) i KSM. Równocześnie postanowiono nie rejestrować takich stowarzyszeń jak: Trzecie Zakony, Sodalicję Mariańską, Żywy Różaniec, Milicję Niepokalaną, Krucjata Eucharystyczna, Apostolstwo Modlitwy, Straż Honorowa, Koła Ministrantów, Chóry kościelne i wszelkie bractwa.

Zgodnie z decyzją Episkopatu poszczególni administratorzy diecezji mają prawo, w pewnych wypadkach, legalizować w/g swego indywidualnego uznania takie stowarzyszenia, które zgodnie z komunikatem Episkopatu nie mają być legalizowane.

Należy jednak stwierdzić, że formalne rozwiązanie większości organizacji klerikalnych stanowi oszukańczy wybieg taktyczny kleru, mający na celu niedopuszczenie do ujawnienia aktywu organizacji klerikalnych, przeciwdziałanie rozciągnięcia kontroli władz nad działalnością organizacji klerikalnych, zmylenie czujności organów Bezpieczeństwa.

W/g posiadanych przez nas danych, pozornie „rozwiązane” organizacje klerikalne będą dążyć do kontynuowania swej wrogiej, antydemokratycznej działalności stosując zmienne formy organizacyjne.

Znane nam są w tej chwili następujące zalecane przez kierownicze czynniki kleru nowe formy działalności klerikalnych stowarzyszeń: Członkowie klerikalnych organizacji będą się zbierać pod pozorem specjalnych nabożeństw tzw. Stanowych. Księża będą organizować w kościołach specjalne nauki dla członków organizacji klerikalnych. Będą organizowane w klasztorach specjalne rekolekcje dla członków organizacji klerikalnych. Poszczególni księża będą skupiać wokół siebie na terenie parafii małe grupki aktywistów 4-

5 osób, których zadaniem będzie indywidualne oddziaływanie po poszczególne środowiska.

Już zauważono próby tworzenia małych, luźnych zespołów o charakterze towarzyskim, kierowanych przez poszczególnych aktywistów klerykalnych, odbywających swoje zebrania w domach prywatnych pod pozorem towarzyskich spotkań.

Na terenie akademickim członkowie Sodalicii Akademickiej i „Juventis Christiana” próbują przenieść swoją działalność na teren „Caritas Academica” i na terenie tzw. Instytutów Wyższej Kultury Religijnej.

W związku z nową sytuacją na odcinku organizacji kościelnych należy przedsięwziąć następujące kroki:

1. Poprzez agencję już istniejącą wśród księży i świeckich aktywistów organizacji katolickich, ustalić konkretne zmiany form działania organizacji danej parafii i ustalić jakie zostały wydane przez biskupów, dziekanów i proboszczów instrukcje w tym względzie.

2. Natychmiast zewidencjonować aktyw /członków zarządu/ organizacji działających do rzekomego rozwiązania i przystąpić do werbunku sieci agencji, w celu ustalenia kto obecnie prowadzi nielegalną robotę razem z księdzem.

3. Zwiększyć wysiłek w werbowaniu sieci agenturalnej wśród aktywistów parafialnych, szczególnie w tych parafiach, gdzie są księża znani z wrogiego stosunku i na terenie znanym z aktywnej działalności podziemia.

4. Obstać agencją nabożeństwa, zebrania, rekolekcje w kościele i domach katolickich w celu kontrolowania faktycznego przebiegu tych „modlitw” i zebrań religijnych.

5. Specjalny wysiłek położyć obecnie na rozpracowanie działalności „Caritasu”, który obecnie stanie się główną bazą i przykrywką działania organizacyjnego innych stowarzyszeń.

6. Szczególną uwagę zwrócić na obecne formy działalności organizacji klerykalnych młodzieży akademickiej (C.A.²⁶ [Caritas Academica], SMA²⁷ [Stowarzyszenie Młodzieży Akademickiej] i I.Ch.²⁸ [Juventus Christiana]) i na działalność org. grupujących dzieci i młodzież szkolną (Sodalicia, Krucjata, Koła Różańcowe, Milicja Niepokalana).

7. O ustaleniu form nielegalnej działalności org. klerykalnych należy niezwłocznie meldować M.B.P. Nie wolno likwidować tych organizacji i przeprowadzać aresztów bez zgody MBP.

II. Przypominam, że zgodnie z naszą instrukcją z dn. 1.9.1949 r. za nr F-310/49 najpóźniej w ciągu 18 dni od daty zgłoszenia stowarzyszenia, Wydział V-ty ma przysłać do Departamentu V-go decyzje Szefa WUBP w sprawie legalizacji danego stowarzyszenia wraz z wszystkimi wymaganymi załącznikami. Niezależnie od tego, dla uzyskania możliwie szybkiej informacji o stanie legalizacji stowarzyszeń klerykalnych, polecam przesłać w ciągu 5-ciu dni od

daty otrzymania niniejszej instrukcji raportu specjalnego, opracowanego w/g następującego schematu:

1. Nazwa organizacji, która zgłosiła się do legalizacji z wymienieniem nazw miejscowości, w których organizacje zamierzają działać. Przy nazwie każdej organizacji należy umieścić następujące dane:

- a) czy organizacja zgłosiła się jako centrala,
- b) czy organizacja zgłosiła się jako oddziały centrali,
- c) czy organizacja zgłosiła się jako stowarzyszenie lokalne.

2. Wymienić wszystkie wypadki powiadomienia władz administracyjnych przez czynniki kościelne o likwidacji poszczególnych organizacji klerykalnych.

Wykonanie instrukcji należy polecić sekcjom V-tym i IV-tym W.U.B.P.

Z instrukcją niniejszą należy dokładnie zaznajomić wszystkich pracowników operacyjnych V-tych Wydziałów i V-tych Referatów P.U.B.P.

Z nowymi formami pracy organizacji klerykalnych należy zaznajomić wszystkich pracowników operacyjnych W.U.B.P. i P.U.B.P.

DYREKTOR
Departamentu V M.B.P.

Odb. 24 egz.

Egz. 15 WUBP

Egz. 1 V - Minister

Egz. 1 Dep. III

Egz. 1 Dep. IV

Egz. 1 Dep. Śledczy

Egz. 1 Wydz. IV D. V

Egz. 1 Wycz. V D. V

Egz. 2 Sekr. D. V

Za zgodność

Naczelnik sekretariatu

Departamentu V

podpis nieczytelny

GM -7/4 6. XII. 49

Ściśle tajne
Egz. nr 1

Do
Szefów W.U.B.P. i P.U.B.P.

INSTRUKCJA

o postępowaniu Organów Bezpieczeństwa Publicznego
w sprawie stosowania przepisów

Ustawy o Zgromadzeniach w odniesieniu do zgromadzeń publicznych organizacji, stowarzyszeń i związków religijnych.

A. Zmiany w ustawie o zgromadzeniach publicznych

I. Znaczenie dekretu z dnia 18.VIII.49 r. [powinno być 49 -DZ]

Do dnia 18.VIII.49 r. obowiązywał artykuł 27 ustawy o zgromadzeniach z dnia 11.III.1932 r. zgodnie z którym organizacje i związki religijne mogły bez żadnych ograniczeń i kontroli urządzać pochody, procesje, pielgrzymki, odpusty, misje i inne zgromadzenia pod gołym niebem i w lokalach zamkniętych bez zezwolenia władz.

Stan ten umożliwiał reakcyjnej części kleru wykorzystywanie ciemnoty i fanatyzmu zacofanych elementów szczególnie na wsi by pod pretekstem wykonywania kultu religijnego, urządzać demonstracje o charakterze antypaństwowym.

Wykorzystywano dla tego celu masowe pielgrzymki i uroczystości odpustowe, inspirowano „cudy” dezorganizujące normalny bieg życia gospodarczego i politycznego.

Dekret z dnia 18 sierpnia 1949 r. (Dz. U. Nr 49 z dnia 1 września 1949 r.) zlikwidował dotychczasowy stan prawny i znowelizował:

a/ Ustawę o zgromadzeniach z dnia 11.III.1932 r.

b/ Dekret z dnia 16.V.1946 r. / Dz.U. Nr 26 p. 165/ o uprawnieniach Organów Bezpieczeństwa w sprawie przyjmowania zgłoszeń i wydawania zezwoleń na zgromadzenia.

Niniejsza instrukcja nowelizuje i uzupełnia „Okólnik nr 42/05169/46 w sprawie stosowania przepisów ustawy o zgromadzeniach” wydany przez Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego 1.VII.1946 r.

II. Treść przeprowadzonych zmian w ustawie:

1. Na mocy Dekretu z dnia 18 sierpnia 49 r. do przyjmowania zgłoszeń i wydawania zezwoleń i zakazów wszelkich zgromadzeń publicznych właści-

we są Wydz. Społ.-Polit. U.W. wzg. Ref. Społ.-Polit. Starostw, a nie jak dotychczas Urzędy Bezpieczeństwa Publicznego.

Mocą uzgodnionego stanowiska wyrażanego w Zarządzeniu Min. Adm. Publ. czynnikiem decydującym w sprawach wydawania zezwoleń i zakazów pozostają nadal Urzędy Bezp. Publ.

Prawo nadzoru nad zgromadzeniami publicznymi i ich rozwiązywanie przysługuje nadal wyłącznie Organom Bezp. w myśl Dekretu z dnia 16 maja 1946 r.

Dekret podporządkowując wszelkie publiczne zgromadzenia związków religijnych przepisom obowiązującym wszystkie świeckie organizacje, umożliwia władzom państwowym roztoczenie kontroli nad ich przebiegiem i ogranicza możliwości ich wykorzystywania dla celów antypaństwowych.

2. Artykuł 1 Dekretu oznacza, że wszystkie zebrania i zgromadzenia publiczne, pochody, procesje i pielgrzymki, uroczystości odpustowe i misyjne, organizowane przez kler, związki i stowarzyszenia religijne a odbywające się na zewnątrz ogrodzonych miejsc, przeznaczonych do wykonywania kultu religijnego (tzn. ogrodzonego terenu kościoła, kaplicy, cmentarza), wymagają zezwolenia władz administracji ogólnej (Wydz. Społ. - Polit. U. Woj. wzg. Referat Społ. - Polit. Starostwa). Wyjątek stanowią procesje związane z uroczystościami Bożego Ciała.

III. Zmiany w trybie postępowania przy przyjmowaniu zgłoszeń i wydawaniu zezwoleń:

Zgłoszenia zgromadzeń publicznych w lokalach wzg. podania o zezwolenia na zgromadzenia publiczne pod gołym niebem przyjmują obecnie władze administracji ogólnej i obowiązane są tego samego dnia przekazać je do Urzędu Bezp. Publ.

Urzędy Bezp. Publ. winny przyjmować od administracji ogólnej tylko takie zgłoszenia i podania o zezwolenia, które odpowiadają wymogom przepisów. W innym zaś wypadku domagać się uzupełnienia.

Urzędy Bezp. Publ. obowiązane są zwrócić władzom administracji ogólnej zgłoszenie wzg. podanie wraz z opinią na piśmie nie później jak na 36 godz. przed terminem odbycia się zgromadzenia publicznego pod gołym niebem, a na 24 godz. przed terminem odbycia się zgromadzenia publicznego w lokalu zamkniętym.

Jeżeli Urząd Bezp. Publ. stwierdzi na podstawie posiadanych danych agencyjnych, wywiadów i ewidencji operacyjnej, że cel i przebieg zgromadzenia mogą mieć charakter antypaństwowy, wzg. organizatorzy zgromadzenia będą podejrzenia, że przekształcą je w demonstrację antypaństwową, U.B.P. wyda zakaz odbycia zgromadzenia w lokalu, wzg. odmówi udzielenia zezwolenia na odbycie zgromadzenia pod gołym niebem.

Urząd Bezp. Publ. nie jest obowiązany podać władzom administracji ogólnej motywów wydania zakazu, wzg. nie udzielenia zezwolenia, jeżeli wymagają tego względy tajemnicy służbowej. W tym wypadku U.B.P. w decyzji

swojej podaje jako motyw, że „odbycie zgromadzenia godziłoby w bezpieczeństwo i porządek publiczny”.

Urząd Bezpieczeństwa może uzależnić wydanie zezwolenia lub nie wydanie zakazu na odbycie zgromadzenia, od zmiany pewnych punktów porządku dziennego, czasu, miejsca, trasy, lub wyeliminowania budzących zastrzeżenia osób wśród organizatorów wzg. mówców.

Wydanie zezwolenia wzg. zakazu winno być uzgodnione z czynnikami politycznymi.

W razie niemożności podjęcia decyzji Urzędy Bezp. zwrócą się do nadrzędnych jednostek / P.U.B.P. do W.U.B.P., W.U.B.P. do M.B.P./.

B. Zgromadzenia publiczne

Zgromadzenia publiczne dzielą się na:

a/ zgromadzenia publiczne pod gołym niebem, wymagające zezwolenia władz administracji ogólnej na ich odbycie.

b/ zgromadzenia publiczne w lokalach zamkniętych, które nie wymagają zezwolenia a tylko zgłoszenia u władz administracji ogólnej.

I. Zgromadzenia publiczne pod gołym niebem.

1. Procesje.

Procesje bywają zwyczajowe i okolicznościowe. Do procesji zwyczajowych zaliczamy takie, które odbywają się w związku z tradycyjnymi świętami np. Wielkanoc, Zielone Świątki, Święto Chrystusa Króla itp. oraz w związku z nabożeństwami majowymi i Dniem Zaduszek na cmentarzu.

Procesje okolicznościowe urządzone są w związku z poświęceniem nowych kościołów, kaplic, krzyży przydrożnych, urodzajów, pól, z okazji odpustów i misji, uroczystości powitalnych przedstawicieli hierarchii kościelnej, oraz w związku z dodatkowo organizowanymi nabożeństwami na różne intencje.

Procesje okolicznościowe i zwyczajowe odbywające się w miejscach przeznaczonych do wykonywania kultu religijnego tzn. wewnątrz kościołów, kaplic lub na ogrodzonym terenie przykościelnym, cmentarzu, nie wymagają ani zgłoszenia ani zezwolenia władz administracji ogólnej.

Natomiast wszelkie procesje zwyczajowe jak i okolicznościowe, odbywające się na zewnątrz ogrodzonych miejsc, przeznaczonych do wykonywania kultu religijnego, wymagają zezwolenia władz administracyjnych jako zgromadzenia publiczne pod gołym niebem.

Wyjątek stanowią procesje związane z uroczystościami Bożego Ciała, które nie wymagają zezwolenia, a jedynie uzgodnienia trasy, czasu, szczegółowego porządku uroczystości, z władzami administracji ogólnej.

Zadaniem Organów B.P. jest natychmiast po otrzymaniu od władz administracji ogólnej podania o zezwolenia złożonego przez organizatorów należy zbadać jaki jest istotny charakter zamierzonej procesji i czy czas i trasa pro-

cesji nie kolidują z pochodami wzg. imprezami urządzanymi przez inne organizacje społeczne i polityczne.

W razie zaistnienia takich okoliczności należy zaproponować w piśmie do władz administracji ogólnej zmianę trasy procesji wzg. terminu, z podaniem motywów.

Władze administracji ogólnej przekazują zastrzeżenia i propozycję zmiany trasy wzg. terminu władzom kościelnym w swoim imieniu, uzależniając od tego wydanie zezwolenia.

Dokładne ustalenie charakteru procesji odnosi się przede wszystkim do procesji okolicznościowych.

Urząd Bezp. winien dokładnie zbadać w porozumieniu z czynnikami politycznymi, czy nie są one organizowane jako demonstracje antypaństwowe wzg. organizowane celem sparaliżowania imprez i akcji czynników demokratycznych.

Wszelkie pochody i przemarsze uliczne, nie noszące charakteru procesji np. przemarsz z jednego kościoła do drugiego, podlegają tym samym przepisom o zgromadzeniach publicznych pod gołym niebem.

Wyjątek stanowią pochody weselne i pogrzebowe, które nie wymagają zgłoszenia ani zezwolenia władz, jeżeli odbywają się w sposób tradycyjnie ustalony.

Przy wydawaniu zezwoleń na procesje nie należy czynić trudności, jeżeli tego nie wymagają względy polityczne i bezpieczeństwa publicznego.

Uzasadnione zakazy odbycia procesji w skali powiatu nie mogą być wydane przez P.U.B.P. bez aprobaty W.U.B.P.

Wyjątek stanowią procesje zwyczajowe odbywające się w granicach jednej gminy i poza siedzibą powiatowej władzy administracji ogólnej (Starostwa) i przy załatwianiu zezwoleń na ich odbycie się można praktykować inny tryb postępowania.

W tych wypadkach Komendant Gminnego Posterunku M.O. uprawniony jest do przyjmowania od proboszcza parafii podań o zezwolenie na odbycie się takich zwyczajowych procesji.

Podania te Komendant Gminnego Post. M.O. przekazuje do Starostwa za pośrednictwem Powiatowej Komendy M.O. i tą samą drogą otrzymuje wystawione przez Starostwo zezwolenia.

Komendant Gmin. Post. M.O. wręcza proboszczowi zezwolenie przed każdą poszczególną procesją.

Jeżeli Komendant Gmin. Post. M.O. posiada jakieś zastrzeżenia odnośnie mającej się odbyć procesji i w związku z tym ma zamiar wstrzymać wydanie zezwolenia winien zameldować o tym szefowi P.U.B.P. przez Powiatowego Komendanta M.O. i zastosować się do jego decyzji.

Gminne Posterunki M.O. otrzymują szczegółową instrukcję omawiającą wydawanie zezwoleń na procesje zwyczajowe.

2. Pielgrzymki.

Pielgrzymki bywają zwyczajowe i okolicznościowe.

Pielgrzymki zwyczajowe organizowane są corocznie ogólnokrajowe np. do Częstochowy, Gniezna, Kalwarii Zebrzydowskiej, Piekar Śląskich itd., oraz lokalne przewidziane tradycją do znanych na ogół miejsc w danym terenie (klasztorów, „świętych” miejsc).

Pielgrzymki okolicznościowe organizowane są w czasie nieprzewidzianym tradycją, na polecenie hierarchii kościelnej, z okazji dodatkowych uroczystości kościelnych, a szczególnie z okazji tzw. „cudów”.

Pielgrzymki mogą być indywidualne lub grupowe.

Grupowe pielgrzymki zwyczajowe i okolicznościowe organizowane są przez kler, Rady Parafialne, organizacje i związki religijne oraz przez poszczególne grupy obywateli.

Przepisom o zgromadzeniach publicznych pod gołym niebem podlegają pielgrzymki grupowe, które stanowią zorganizowaną formę przemarszu wzg. przejazdu.

Zorganizowana grupowa pielgrzymka przemaszerowuje najczęściej w zwartej kolumnie pod kierownictwem przewodnika, niosąc krzyże lub chorągwie, śpiewając pieśni kościelne itp.

Organizujący takie pielgrzymki winni składać do władz administracji ogólnej podania o zezwolenie podobnie do wszystkich innych rodzajów zgromadzeń publicznych pod gołym niebem.

Urząd Bezp. po otrzymaniu podania o zezwolenie winien zbadać cel, trasę i charakter pielgrzymki oraz sprawdzić jej organizatorów.

Jeżeli Urząd Bezp. ma zastrzeżenia odnośnie organizatorów wzg. trasy pielgrzymki wnosi zmiany, od spełnienia których uzależnia wydanie zezwolenia przez władze administracji ogólnej.

Uzasadniona odmowa wydania zezwolenia na odbycie się pielgrzymki winna być uzgodniona z jednostką nadrzędną (P.U.B.P. z W.U.B.P. a W.U.B.P. z M.B.P.).

Wydając zezwolenie P.U.B.P. winien zawiadomić V Wydz. W.U.B.P. jaką trasą i dokąd zmierza pielgrzymka oraz przybliżoną ilość pątników. W.U.B.P. winno zawiadomić odnośną jednostkę Bezpieczeństwa, na której terenie mieści się cel pielgrzymki (klasztor, „święte” miejsce itd.).

Ponieważ bywały wypadki nadużywania transportu państwowego i spółdzielczego przez pielgrzymki przynoszące uszczerb w gospodarce narodowej, Urząd Bezp. Publ. winien dokładnie ustalić z jakich środków lokomocji pielgrzymka zamierza korzystać celem uniemożliwienia nadmiernego wykorzystywania transportu państwowego a szczególnie spółdzielni i innych instytucji społeczno-gospodarczych.

3. Inne zgromadzenia publiczne pod gołym niebem.

Do zgromadzeń publicznych pod gołym niebem wymagających zezwolenia władz administracji ogólnej poza wyżej opisanymi należą:

a/ powitania i pożegnania pielgrzymek poza miejscem przeznaczonym do wykonywania kultu religijnego,

b/ zgromadzenia związane z uroczystościami powitania i pożegnania przedstawicieli hierarchii kościelnej,

c/ zgromadzenia publiczne przy krzyżach i figurach przydrożnych oraz tzw. „cudownych” miejscach,

d/ odpusty i misje wykraczające poza teren kościoła.

Zgromadzenia te mogą być organizowane przez kler, Rady Parafialne, związki i stowarzyszenia religijne oraz poszczególne grupy obywateli.

Jeżeli w zgromadzeniu publicznym pod gołym niebem będą publicznie występować duchowni z innych parafii wzg. zakonów proboszcz w swoim podaniu o zezwolenie winien podać ich nazwiska i zaznaczyć, że przyjmuje odpowiedzialność za ich działalność na terenie jego parafii.

Niezależnie od tego poszczególni misjonarze działający poza obrębem swego zakładu, klasztoru czy parafii winni zgłaszać się w odpowiednim starostwie i przedstawić delegację swego wysyłającego ich w celach misyjnych. Starostwo będzie wystawiać misjonarzom zaświadczenia o ich zgłoszeniu się.

II. Zgromadzenia publiczne w lokalach zamkniętych.

Wszystkie zgromadzenia publiczne w lokalach zamkniętych, poza miejscem przeznaczonym do wykonywania kultu religijnego, organizowane przez kler, związki i stowarzyszenia religijne muszą być zgłaszane u władz administracji ogólnej zgodnie z przepisami ustawy o zgromadzeniach.

Do zgromadzeń publicznych w lokalach zamkniętych, które muszą być zgłaszane zgodnie z ustawą o zgromadzeniach należą: akademie, odczyty, referaty, wieczory dyskusyjne, zebrania w sprawach charytatywnych itp., na których jest prowadzona publiczna dyskusja, które organizowane są w domach katolickich, salach parafialnych lub w innych własnych wzg. czasowo użytkowanych lokalach.

Natomiast wszelkie zgromadzenia o charakterze rozrywkowym tzn. publiczne widowiska, akademie i odczyty bez dyskusji, zabawy, itp. organizowane przez kler, związki i stowarzyszenia religijne winny być zgłaszane u władz administracji ogólnej zgodnie z prawem o publicznych przedsięwzięciach rozrywkowych z dnia 27 października 1933 r. (Dz.U.R.P. 85 por. 632).

Urzędy Bezp. Publ. po otrzymaniu zgłoszenia od władz administracji ogólnej zbadają cel, charakter i program zgromadzenia oraz sprawdzą jego organizatorów.

W razie stwierdzenia, że zgłoszone zgromadzenie może przybrać charakter antypaństwowy Urząd Bezp. za pośrednictwem władz administracyjnych wyda zakaz jego odbycia.

Jeżeli organizatorzy zgromadzenia publicznego w lokalu nie otrzymają zakazu zgromadzenie może się odbyć.

Urząd Bezp. ma prawo wydać zakaz odbycia się zgromadzenia również w terminie późniejszym, nawet bezpośrednio przed jego rozpoczęciem, jeżeli w między czasie otrzyma dane wskazujące na antypaństwowy charakter zgromadzenia.

C. Odpowiedzialność karno-administracyjna za naruszenia ustawy o zgromadzeniach.

Za naruszenie przepisów ustawy o zgromadzeniach oraz za organizowanie i udział w zgromadzeniach mających na celu przestępstwo przewidziane są następujące sankcje karne:

1. Wszyscy organizatorzy i przewodnicy zgromadzenia publicznego, które miało na celu wzg. dopuściło się przestępstwa politycznego lub karnego winni być pociągani do odpowiedzialności karnej z & 2 art.164 K.K. przed Sądem Okręgowym lub Apelacyjnym. Postępowanie przygotowawcze i dochodzenie może prowadzić oficer śledczy Bezpieczeństwa Publicznego wzg. prokurator S.O.

2. Wszyscy uczestnicy takiego zgromadzenia publicznego winni odpowiadać za naruszenie & 1 art. 164 K.K. przed Sądem Grodzkim. Dochodzenie prowadzi M.O. lub U.B.

3. Za naruszenie jakichkolwiek przepisów ustawy o zgromadzeniach oraz prawa o publicznych przedsięwzięciach rozrywkowych grozi odpowiedzialność w trybie karno administracyjnym zgodnie z art.25 ustawy o zgromadzeniach oraz art.19 prawa o publicznych przedsięwzięciach rozrywkowych.

Kary administracyjne nakłada władza administracji ogólnej (Starosta) do której należy kierować te sprawy.

D.Zadania Organów Bezpieczeństwa.

Urząd Bezpieczeństwa po uzyskaniu informacji poufnej wzg. oficjalnego zgłoszenia zamierzanego zgromadzenia publicznego winien przeprowadzić następujące przedsięwzięcia:

1. Sprawdzić czy osoby wyszczególnione w zgłoszeniu jako organizatorzy, przewodniczący i mówcy oraz ewentualni ukryci inspiratorzy figurują w ewidencji operacyjnej (w kartotece, skorowidzach, teczkach obiektowych).

2. Zbadać czy pozostałe dane zawarte w zgłoszeniu są prawdziwe.

3. Ustalić faktyczny cel, program i charakter planowanego zgromadzenia publicznego. Zbadać czy cel i program zgromadzenia zgodne są z obowiązującymi ustawami oraz czy jego charakter nie godzi w bezpieczeństwo i porządek publiczny. Szczególną uwagę należy zwrócić na ustalenie prawdziwego charakteru okolicznościowych nieprzewidzianych tradycją procesji i pielgrzymek.

4. Ustalić dla kogo organizowane jest dane zgromadzenie, czy będą w nim uczestniczyć wyłącznie określone grupy społeczne (np. inteligencja, kobiety, młodzież, kupcy, robotnicy itp.), czy też publiczność będzie mieszana.

5. Stwierdzić w jaki sposób zgromadzenie będzie organizowane i jaką drogą uczestnicy będą zawiadamiani (np. czy będą publiczne ogłoszenia, czy też indywidualne zaproszenia).

6. Ustalić źródła finansowania zgromadzenia (imprezy) i aktywnej pomocy udzielonej przez miejscowych działaczy politycznych, społecznych i gos-

podarczych. (np. pomoc w pieniądzech, lokalach, transporcie, papierze itp. ze źródeł państwowych i spółdzielczych).

7. Uzgodnić z czynnikami politycznymi czy zamierzone zgromadzenie publiczne nie pozostaje w sprzeczności z planowanymi imprezami innych organizacji społecznych i politycznych.

Przy wykonywaniu powyższych zadań należy wykorzystywać wszystkie możliwości posiadanej sieci informacyjno-agencyjnej.

Jeżeli Urząd Bezp. w wykonaniu tych zadań stwierdza, że nie ma uzasadnionych przeszkód w wydaniu zezwolenia na dane zgromadzenie, udziela pozytywnej odpowiedzi odnośnej władzy administracyjnej w sposób omówiony poprzednio.

Wszystkie fakty naruszenia przepisów ustawy o zgromadzeniach oraz prawa o publicznych przedsięwzięciach rozrywkowych winny być szczegółowo badane przez Urzędy Bezp. a sprawy przekazane do odnośnych władz kompetentnych do pociągania winnych do odpowiedzialności karnej lub administracyjnej.

Należy przypilnować ażeby nakładane sankcje karne były zgodne z obowiązującymi ustawami.

W.U.B.P. i P.U.B.P. winny prowadzić systematyczną ewidencję zgromadzeń publicznych przesyłając do swych nadrzędnych jednostek (w formie załącznika do miesięcznych sprawozdań V-ch Referatów P.U.B.P. i V-ch Wydziałów W.U.B.P.), sprawozdania uwzględniające ilość i charakter odbytych zgromadzeń publicznych organizacji i związków religijnych, ilość i przyczyny wydanych zakazów oraz omówienie zgromadzeń rozwiązanych.

Korespondencje między Organami Bezp. a władzami administracji ogólnej w sprawie zezwoleń i zakazów zgromadzeń publicznych należy traktować jako ściśle tajną.

Celem należytego zrozumienia i wykonania instrukcji Szefowie W.U.B.P. i P.U.B.P. przeprowadzą instruktaż z podległymi im V-mi Wydziałami W.U.B.P. i V-mi Referatami P.U.B.P. zaznajamiając pracowników tych jednostek z:

a/ niniejszą instrukcją

b/ Ustawą o zgromadzeniach z dnia 11.III.1932 r.

c/ Prawem o Publicznych Przedsięwzięciach Rozrywkowych z dnia 27 października 1933 r. (Dz. U.R.P. Nr 85 por 632)

d/ Dekretem z dnia 28 maja 1946 r. (Dz.U.R.P. z dnia 18.VI. 46 r. por.26)

e/ Dekretem z dnia 18 sierpnia 1949 r. (Dz. U.R.P. z dnia 11.IX.1949 r. por. 369).

f/ Okólnikiem Nr 107 Min. Adm. Publ. z dnia 23.XI.49 r. oraz Zarządzeniem tajnym do tego Okólnika (załączone do niniejszej instrukcji).

Dyrektor Departamentu V M.B.P.
Brystiger